

УНД-2

**НИСЭХИЙН МЭРГЭЖЛИЙН ҮНЭМЛЭХ, ЗЭРЭГ, ЗЭРЭГЛЭЛ,
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ ОЛГОХ, СУНГАХ, ТҮДГЭЛЗҮҮЛЭХ,
ЦУЦЛАХ ДҮРЭМ**

Нэгдүгээр бүлэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1.Энэ дүрмийн зорилго нь улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын нисэх бүрэлдэхүүн, инженер, техникийн болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүн, түүнчлэн гэрээгээр ажиллах иргэний нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх, зэрэг, зэрэглэл, эрүүл мэндийн гэрчилгээ олгох, сунгах, түдгэлзүүлэх, цуцлахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2.Энэ дүрмийг улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага болон улсын агаарын хөлгийн нислэгийн үйл ажиллагаанд хамтран оролцож буй иргэн, хуулийн этгээд дагаж мөрдөнө.

1.3.Энэ дүрэмд хэрэглэсэн нэр томъёог дор дурдсан утгаар ойлгоно:

1.3.1.“Мэргэжлийн үнэмлэх” гэж нисэхийн мэргэжилтнүүдэд тухайн төрөл мэргэжлээр нь ажиллуулахаар эрх олгосныг гэрчлэх баримт бичгийг;

1.3.2.“Мэргэжлийн зэрэг” гэж нисэхийн мэргэжилтнүүдийн онолын мэдлэг, мэргэжлийн дадлага, ур чадварын үнэлэмж /илэрхийлэл/-ийг;

1.3.3.“Зэрэглэл” гэдэг нь нисэхийн мэргэжилтнүүдийг мэргэжил, гүйцэтгэх үүргээр нь ангилсан ангилал ба шатлалыг;

1.3.4.“Шалгагч нисгэгч” гэж нислэгийг шалгах буюу дадлагажуулах зорилгоор тухайн агаарын хөлөг дээр шалган зааварлах эрх бүхий албан тушаалтныг;

1.3.5.“Багш нисгэгч” гэж нисгэгчийн нислэг үйлдэх үйл ажиллагааг шалгах буюу сурган дадлагажуулах, зааварлах эрх бүхий албан тушаалтныг;

1.3.6.“Байцаагч нисгэгч” гэж улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага, нисэх баг, агаарын хөлгийн нислэгийн ашиглалттай холбогдсон эрхийн хязгаарлалтыг тогтоох эрх бүхий албан тушаалтныг;

1.3.7.“Байцаагч инженер” /ерөнхий инженер/ гэж улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага, инженер техникийн бүрэлдэхүүн, нисэхийн техникийн ашиглалт, хадгалалттай холбоотой эрхийн хязгаарлалтыг тогтоох эрх бүхий албан тушаалтныг;

1.3.8.“Шалгагч инженер” гэж агаарын хөлөг дээр ажиллах бүрэлдэхүүнийг шалгах, дадлагажуулах, агаарын хөлөг болон үйлчилгээний техник хэрэгслийг шалгах, зааварлах эрх бүхий албан тушаалтныг;

1.3.9.“Агаарын хөлгийн төрөл” гэж онгоц, нисдэг тэрэг, агаарын бөмбөлөг, планер гэх зэргээр ангилсныг;

1.3.10.“Нэг нисгэгчтэй агаарын хөлөг” гэж тухайн агаарын хөлгийн нислэгийн ашиглалтын зааврын дагуу нэг нисгэгчтэйгээр /нисэх баг нэг хүн/ нислэг үйлдэхээр зөвшөөрөгдсөн агаарын хөлгийг;

1.3.11.“Зөөлтийн нислэг” гэж багш нисгэгчийн шууд удирдлага, хяналт, зааварчилгаагаар үйлдэх нислэг;

1.3.12.“Нисэхийн техник” гэж нисгэгчтэй /нисгэгчгүй/ нисэх хэрэгсэл, тэдгээрийн хүчний төхөөрөмж, тоноглол, зэвсэглэл, нисэхийн хөнөөх хэрэгсэл, дадлага сургалтын суурин төхөөрөмж, ашиглалтын болон засвар, аэронавигацийн техник хэрэгслийг хэлнэ.

1.3.13.“Нисэхийн техникийн ашиглалт” гэж нисэхийн техникийг чадамгай ашиглах бэлтгэл, техник хэрэгсэл, техник үйлчилгээний хэвшүүлэх ажлын гүйцэтгэл, засвар үйлчилгээ, хадгалалтыг багтаана.

1.3.14.“Тусгай эрх” гэж үйлдвэрлэгч /зохион бүтээх товчоо/-ээс нисэхийн инженерүүдэд агаарын хөлөг, түүний эд ангид тусгай зориулалтын багаж хэрэгсэл, тоноглол ашиглан техникийн үйлчилгээ, үзлэгийг гүйцэтгүүлэхээр олгосон зөвшөөрлийг хэлнэ.

1.3.15.“Баталгаажуулах хуудас (Validation)” гэж эрх бүхий иргэний нисэхийн байгууллагаас олгосон үнэмлэх, зэрэглэлд үндэслэн улсын нисэхийн үйл ажиллагаанд тодорхой чиг үүргийг тодорхой хугацаанд хэрэгжүүлэх эрхийг баталгаажуулсан баримт бичгийг хэлнэ.

Хоёрдугаар бүлэг. Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх

2.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх нь улсын нисэхийн нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүний тухайн төрөл мэргэжлээр нь ажиллах эрх, мэргэжлийн зэрэг, зэрэглэл олгосныг гэрчлэх үндсэн баримт бичиг мөн.

2.2.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийн загварыг Батлан хамгаалахын сайд батална.

2.4.Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүнд нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх олгох, сунгах асуудлыг Улсын нисэхийн хяналтын байцаагчийн дүгнэлтийг үндэслэн Батлан хамгаалахын сайдын тушаалаар баталгаажуулна.

2.5.Энэ дүрмийн 2.4-т заасан Батлан хамгаалахын сайдын тушаалыг үндэслэн Улсын нисэхийн хяналтын байцаагч нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх олгох, сунгах тухай холбогдох тэмдэглэлийг хийж, дардас дарснаар хүчин төгөлдөр болно.

3. Үнэмлэхийн төрөл

3.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх нь дараах төрөлтэй байна:

3.1.1.нисэх бүрэлдэхүүний, нислэгийн инженер, өргөгч төхөөрөмжийн мэргэжилтэн;

3.1.2.нисэхийн инженер, техникч, инженеринг төлөвлөлт, механикч;

3.1.3.нислэгийн хөдөлгөөнийг зохицуулагч /нислэгийн удирдагч/-ийн;

3.1.4.битүү бүхээгийн багш;

3.1.5.газрын тоног төхөөрөмжийн инженер, техникч, механикчийн (нисэхийн тусгай тоноглол);

3.1.6.агаарын хөлгийн үйлчлэгчийн.

4.Үнэмлэхийн шаардлага

4.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигчид тавигдах ерөнхий шаардлага:

4.1.1.тухайн мэргэжлээр нисэхийн сургууль, дамжаа төгссөн байх;

4.1.2.нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигч нь эрх бүхий байгууллагын шилжин болон давтан сургалтын хөтөлбөрийг хангаж, гэрчилгээжсэн байх;

4.1.3.агаарын хөлгийн онолын болон нислэгийн ур чадварыг эзэмшүүлэх сургалтад хамрагдсан байх;

4.1.4.хууль, эрх зүйн мэдлэг, дадлага, ур чадвар, онолын мэдлэгийн түвшинг шалгуулсан байх.

4.1.5.ажил үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай гадаад хэлээр унших, ярих, ойлгох болон харилцах чадвартай байх;

4.2.Улсын агаарын хөлгийн нислэгийн үйл ажиллагаанд гэрээгээр үүрэг гүйцэтгэх Монгол Улсын болон гадаад улсын иргэн нь Улсын нисэхийн тухай хуулийн 13.7.1, 13.7.2, 13.7.3-т зааснаас гадна дараах шаардлагыг хангасан тохиолдолд нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эсхүл ажиллах хугацаанаас хамаарч баталгаажуулах хуудсыг олгож болно. Үүнд:

4.2.1.эрх бүхий байгууллагаас олгосон нисгэгч, инженерийн хүчин төгөлдөр нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхтэй байх;

4.2.2.хүчин төгөлдөр эрүүл мэндийн гэрчилгээтэй байх (нисэх бүрэлдэхүүн);

4.2.3.Улсын нисэхийн тухай хууль, дүрэм, журмын хүрээнд эрх зүйн шалгалтад хамрагдаж тэнцсэн байх;

4.2.4.гадаад улсын иргэн нь олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн хэл (англи эсвэл орос)-ний мэдлэгтэй байх;

4.3.60 нас хүрсэн нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшигч нь нэг нисгэгчтэй агаарын хөлгөөр нисэх багийн даргын үүрэг гүйцэтгэхгүй.

4.4.Улсын нисэхийн тухай хуулийн 14.1.6, 14.1.7-д заасан нислэгийг 65 нас хүрсэн нисгэгчийн үнэмлэх эзэмшигч нь нислэгийн эрүүл мэндийн комиссын дүгнэлтийг үндэслэн үйлдэж болно.

5.Үнэмлэх эзэмшигчийн эрх.

5.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигчийн эрх:

5.1.1.улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн үнэмлэхийн дагуу олгогдсон эрхийн хүрээнд агаарын хөлөг дээр үүрэг гүйцэтгэх;

5.1.2.зэрэг, зэрэглэл авах, ахиулах хүсэлтийг дээд шатны байгууллагад уламжлах;

5.1.3.шалгалтын үр дүнг хүлээн зөвшөөрөөгүй тохиолдолд дүнгийн үнэн, зөв байдалд хяналт тавих;

5.1.4.агаарын хөлгийн нисэх багийн дарга, инженер нь дутагдал илэрсэн, илрүүлсэн тохиолдолд нислэгийг шууд зогсоож, аюулгүй байдлыг хангах.

6.Үнэмлэх эзэмшигчийн үүрэг.

6.1.Мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигч нь дараах үүргийг хүлээнэ:

6.1.1.улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын нисэхийн мэргэжлийн бүрэлдэхүүн (байлдааны агаарын хөлгөөс бусад) ажил, үүрэг гүйцэтгэх хугацаандаа мэргэжлийн үнэмлэхээ биедээ авч явах;

6.1.2.нислэгийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх гэмтэл, дутагдал, зөрчил илрүүлсэн тохиолдолд үнэн зөвөөр холбогдох албан тушаалтанд заавал мэдэгдэх;

6.1.3.үйлдвэрлэгчээс гаргасан агаарын хөлгийн ашиглалтын зааврын дагуу техникийн ашиглалт, засвар үйлчилгээ, нислэгийн бэлтгэлийг цаг тухайд нь хийх;

6.1.4.улсын агаарын хөлөг дээр гэмтэл, дутагдал гарсан үед техник ашиглалтын зааврыг мөрдлөг болгон тухайн эвдрэл гэмтлийг засах арга хэмжээг авах;

6.1.5.улсын агаарын хөлгийн нислэгийн болон техникийн баримт бичгийн хөтлөлтийг цаг тухайд нь үнэн зөв хөтлөх;

6.1.6.нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийг хаяж үрэгдүүлсэн болон бичилт буруу хийгдсэн тохиолдолд улсын нисэхийн асуудал хариуцсан нэгж (цаашид УНХ гэх)-ид хандах;

6.1.7.үнэмлэхийн бүрэн бүтэн байдлыг хангах;

6.1.8.өөрийн үнэмлэхийн хүчинтэй хугацаанд тогтмол хяналт тавих.

7.Үнэмлэхийн хугацаа.

7.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийг жил бүр сунгаж баталгаажуулах бөгөөд энэ тухай эрх бүхий байцаагчийн дүгнэлтэд тодорхой тусгана.

7.2.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийг хураах, түдгэлзүүлэх, цуцлахаас бусад тохиолдолд улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэргэжлийн үнэмлэхийн хүчинтэй хугацаа хэвээр байна.

8.Нислэгийн дэвтэр.

8.1.Улсын агаарын хөлгийн нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигч нисэх бүрэлдэхүүний нислэгийн цагийг багтлагдсан нислэгийн дэвтэрт хөтөлнө. Нислэгийн дэвтэрт бичигдсэн нислэгийн цагийн тэмдэглэгээ арилсан, бүдгэрсэн тохиолдолд холбогдох баримтыг үндэслэн УНХ баталгаажуулна.

8.2.Нисэх багийн гишүүд нь нислэг үйлдэж дууссаны дараа нислэгийн дэвтэрт холбогдох тэмдэглэлийг хийсэн байна. Үүнд:

8.2.1.онцгой, тусгай үүргийн болон дадлагын нислэгийн тухай;

8.2.2.байлдааны, сургууль-байлдааны, сургуулийн нислэгийн тухай;

8.2.3.битүү бүхээгийн нислэгийн дадлагажуур дээр хийсэн хэрэглэлийн нислэгийн тухай.

8.3.Нисэх багийн гишүүд нь нислэгийн дэвтрийг УНХ-ийн шалгагч /байцаагч/ нисгэгч, инженер нарт шалгуулахаас өмнө дараах шаардлагыг хангасан байна. Үүнд:

8.3.1.нислэгийн цагийг хуудас бүр дээр нэгтгэн дүгнэсэн байх;

8.3.2.нислэг үйлдсэн нийт тоог зориулалтын зайд тэмдэглэсэн байх;

8.3.3.нислэгийн тухай тэмдэглэл нь үнэн зөв болохыг баталгаажуулсан байгууллагын даргын гарын үсэг, тамга, дардастай байх.

8.4.Нислэгийн цагийг дараах байдлаар бүртгэнэ. Үүнд:

8.4.1.нислэгийн сургалт-дадлага авсан цагийг нислэгийн цагийн бүртгэлд дадлагын цагаар;

8.4.2.хэрэглэлийн нислэгийн бодит болон дуураймал нөхцөлд гүйцэтгэсэн нислэгийн цагийг хэрэглэлийн нислэгийн цагаар.

8.5.Нисэх багийн гишүүд нь энэ дүрмийн холбогдох шаардлагыг биелүүлээгүй бол ниссэн цагийг аливаа нислэгийн цагт тооцохгүй.

8.6.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх, зэрэглэл, зэрэг авах, ахиулах нисэх багийн гишүүд нь багш нисгэгчийн хяналтад битүү бүхээгийн нислэгийн дадлагажуур дээр хэрэглэлийн нислэг гүйцэтгэсэн байх ба нислэгийн дэвтэрт тэмдэглэсэн байна.

9.Инженерийн туршлагын дэвтэр.

9.1.Улсын агаарын хөлгийн нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигч инженер, техникийн бүрэлдэхүүний оролцсон төрөл бүрийн техник үйлчилгээ, ажлыг инженерийн туршлагын дэвтэрт хөтөлнө. Дэвтэр дэх тэмдэглэгээ арилсан, бүдгэрсэн тохиолдолд холбогдох баримтыг үндэслэн Улсын нисэхийн хэлтэс баталгаажуулна.

9.2.Инженер, техникийн бүрэлдэхүүн төрөл бүрийн техник үйлчилгээ, ажлыг гүйцэтгэсний дараа туршлагын дэвтэрт тэмдэглэл хийнэ.

9.3.Төрөл бүрийн техникийн үйлчилгээ болон ажлын тухай тэмдэглэл нь үнэн зөв болохыг баталгаажуулсан байгууллагын даргын гарын үсэг, тамга дардастай байх.

10.Үнэмлэх олгох.

10.1.Улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагаас ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу УНХ-ийн байцаагчийн дүгнэлтээр энэ дүрмийн 3.1-д заасан төрлөөр үнэмлэхийг олгоно.

10.2.Энэ дүрмийн 4.1-т заасан шаардлагыг хангасан нисгэгч, инженер, техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүнд олгоно.

11.Үнэмлэх сунгах.

11.1.Улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага нь нисгэгч, инженер, техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүний үнэмлэх сунгуулах хүсэлтийг хугацаа дуусахаас 30 хоногийн өмнө ирүүлсэн байна.

11.2.Үнэмлэх сунгуулах хүсэлтийг энэ дүрмийн нэгдүгээр хавсралтад заасан “Үнэмлэх сунгах маягтын” дагуу ирүүлнэ.

11.3.Үнэмлэх сунгах маягыг үндэслэж энэ дүрмийн 7.1-д заасны дагуу сунгана.

12.Түдгэлзүүлэх.

12.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийг дараах тохиолдолд түдгэлзүүлсэнд тооцно. Үүнд:

12.1.1.тухайн мэргэжлээрээ 6 сараас дээш хугацаагаар ажиллаагүй;

12.1.2.хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан;

12.1.3.онгоц, нисдэг тэргэн дээр давтан алдаа, дутагдал гаргасан;

12.1.4.эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр захиргааны болон эрүүгийн хариуцлага хүлээсэн нь тогтоогдсон.

12.2.Түдгэлзсэн үнэмлэхийг улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын дарга УНХ-т хураалгана.

12.3.Энэ дүрмийн 14.3-д заасныг үйлдсэн тохиолдолд.

12.4.Энэ дүрмийн 12.1-д заасны дагуу түдгэлзүүлсэн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигчээс зохих шалгалтыг авч тэнцсэн тохиолдолд мэргэжлийн үнэмлэхийг хүчинтэйд тооцож буцаан олгоно.

13.Цуцлах.

13.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийг дараах тохиолдлуудад цуцалж, хүчингүйд тооцно. Үүнд:

13.1.1.агаарын хөлөг дээр ноцтой зөрчил, дутагдал гаргаж, хохирол учруулсан;

13.1.2.хаясан, гээгдүүлсэн, гэмтээсэн;

13.1.3.хугацаа дууссан;

13.1.4. нислэгийн үүрэг гүйцэтгэх боломжгүй нь эрүүл мэндийн комиссын дүгнэлтээр тогтоогдсон;

13.1.5. гэрээний хугацаа дуусгавар болсон;

13.1.6. өөрийн хүсэлтээр.

14.Шалгалт зохион байгуулах.

14.1.УНХ нь мэргэжлийн чиглэлээр нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүнээс онолын бэлтгэл, дадлага, ур чадварын шалгалтыг дараах тохиолдлуудад авч, баталгаажуулна. Үүнд:

14.1.1.иргэний болон бусад байгууллагаас шилжин ирсэн;

14.1.2.нисэхийн техник дээр ажиллахаар шинээр томилогдохын өмнө;

14.1.3.нисэхийн техник дээр бие даан ажиллах эрх олгох;

14.1.4.нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэл, зэрэг авах, хамгаалах, ахиулах;

14.1.5.шинэ эд, анги дээр явагдсан дахин сургалт, дадлага дууссаны дараа;

14.1.6.нислэгийн болон техникийн ашиглалтын дүрэм, зааврыг зөрчсөн;

14.1.7.6 сараас дээш хугацаагаар завсардсан буюу энхийг дэмжих ажиллагаанд үүрэг гүйцэтгэсний дараа;

14.1.8.тухайн агаарын хөлгийн сургалтад хамрагдсаны дараа;

14.1.9.гадаад, дотоодын академи, их дээд сургууль, дамжаанд суралцаж төгссөн.

14.2.Нислэгийн ур чадварын шалгалтыг тухайн ангиллын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний гүйцэтгэх үүрэг, онцлогт тохирох хөтөлбөрийн дагуу авна.

14.3.Шалгалтын үед дараах зүйлийг хориглоно. Үүнд:

14.3.1.мэдээллийн ямар нэгэн эх үүсвэр ашиглах (зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд);

14.3.2.шалгалтын үед бусдын дэмжлэг авах (хуулах);

14.3.3.бусдын өмнөөс шалгалт өгөх;

14.3.4.шалгалтын материалыг бусдад тараах, задруулах;

14.3.5.шалгалтын материалаас хуулбар авах.

14.4.Энэ дүрмийн 14.3 дахь заалтыг зөрчсөн тохиолдолд ажлын хэсэг дараах шийдвэрийн аль нэгийг гаргана. Үүнд:

14.4.1.тухайн шалгалтад тэнцээгүйд тооцох;

14.4.2.“Улсын нисэхийн багц дүрэм”-ийн хүрээнд өгөх аливаа шалгалтад орох эрхийг нь 12 сар хүртэл хугацаагаар хасах.

14.5.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигч нь шалгалтад 80-аас дээш хувийн үнэлгээ авсан байна.

14.6.УНХ /ажлын хэсэг/ нь нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэргэжлийн үнэмлэх олгох шалгалтыг авч, дүнг Батлан хамгаалахын сайдад танилцуулна.

14.7.Шалгалтын нотломж (дүгнэлт), саналыг үндэслэн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүнд нисэхийн техник дээр ажиллах, нислэг үйлдэх эрхийг Батлан хамгаалахын сайд баталгаажуулна.

~~14.8.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхийн дахин шалгалт өгөх өргөдлийг энэ дүрмийн ----т заагдсан хугацаа дууссаны дараа шалгалтын комисст гаргаж болно~~

15. Бусад.

15.1.Мэргэжлийн үнэмлэхээ алдаж, үрэгдүүлсэн тохиолдолд 7 хоногийн дотор Улсын нисэхийн хэлтэст хүсэлт гарган зохих төлбөр төлж, дахин авна.

15.2.Мэргэжлийн үнэмлэхгүй (хүчингүй) нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүнийг нислэг, техникийн үйл ажиллагаанд оролцуулахыг хориглоно.

15.3.Улсын нисэхэд урьд нь ашиглаж байгаагүй улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүнд нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх олгох эрх бүхий шалгагч, байцаагч нь тухайн агаарын хөлгийн онолын болон дадлагын мэргэшүүлэх хөтөлбөрт хамрагдсан байна. Мэргэшүүлэх хөтөлбөрт суралцуулахтай холбогдон гарах зардлыг тухайн агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллага бүрэн хариуцна.

Гуравдугаар бүлэг. Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг

16.Ерөнхий зүйл.

16.1.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг нь нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүний онолын мэдлэг, мэргэжлийн дадлага, ур чадварын үнэлэмжийг хэлнэ.

16.2.“Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн тэмдэг”-ийн загварыг Батлан хамгаалахын сайд батална.

16.3.Улсын нисэхийн нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүнд батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага (цаашид БХЯ гэх)-аас нисэхийн мэргэжлийн зэргийг олгоно

16.4.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг нь III, II, I гэсэн шатлалтай байна.

16.5.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийг 4 жил буюу 48 сарын дотор бататгана.

16.6.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг эзэмшигч нь 16.2-т заасны дагуу батлагдсан зэргийн тэмдэг (төмөр, хатгамал)-ийг хэрэглэнэ.

16.7.Нисэхийн мэргэжлийн бүрэлдэхүүн нь хэд хэдэн мэргэжлээр зэрэг эзэмшиж болно. Энэ тохиолдолд аль өндөр шатлалын зэргийн нэмэгдэл, урамшууллыг олгоно.

16.8.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн тэмдгийг дүрэмт хувцасны баруун энгэрт зүүнэ.

17.Ерөнхий шаардлага.

17.1.Улсын агаарын хөлгийн нисэх бүрэлдэхүүн энэ дүрмийн 2 дугаар хавсралтад заагдсан нислэгийн ур чадварын үнэлэмжийн шаардлагыг хангасан байна.

17.2.Улсын агаарын хөлгийн инженер, техникийн бүрэлдэхүүн энэ дүрмийн 3 дугаар хавсралтад заагдсан шаардлагыг хангасан байна.

17.3.Хүчин төгөлдөр нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэхтэй байна.

17.4.Онолын мэдлэг, дадлагын ур чадвар, мэргэжлийн бэлтгэлийн түвшинд тавигдах шаардлагад тэнцэж байгаа эсэхийг шууд захирах дарга хариуцна.

17.5.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн тэмдгийн төлбөрийг төлсөн байна.

17.6.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг горилогч нь сүүлийн 1 жилийн хугацаанд өөрийн буруугаас нислэгийн ямар нэгэн зөрчил гаргаагүй байна.

18.Зэргийн ангилал.

18.1.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийг дараах байдлаар ангилна:

18.1.1.нисэх бүрэлдэхүүн, нислэгийн хөдөлгөөнийг зохицуулагчийн зэрэг;

18.1.2.нисэхийн инженер техникийн зэрэг.

18.2.Энэ дүрмийн 18.1.1-т зааснаас бусад нисэхийн мэргэжлийн бүрэлдэхүүн нисэхийн инженер техникийн зэрэг эзэмшинэ.

19. Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох ажлын хэсгийн зохион байгуулалт, эрх үүрэг.

19.1. Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох, бататгах, цуцлах ажлыг зохион байгуулах ажлын хэсгийг Батлан хамгаалахын сайдын тушаал (удирдамж)-аар томилно.

19.2. Ажлын хэсэг нь нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтыг жилд 1 удаа зохион байгуулна.

19.3. Ажлын хэсэг нь нисэхийн мэргэжлийн III, II, I зэргийн шалгалтыг явуулна.

19.4. Нисэхийн мэргэжлийн ажлын хэсэг нь энэ дүрмийн 17.1-17.6-д заасан шаардлагыг хангаагүй нисэх, инженер техникчдийн бүрэлдэхүүнийг зэргийн шалгалтад хамруулахгүй.

19.5. Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орохыг хүссэн нисэх, инженер, техникчдийн бүрэлдэхүүн хүсэлтээ шууд захирах даргаар уламжлуулан ажлын хэсэгт бичгээр гаргана.

19.6. Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орохыг хүссэн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний баримт бичиг, ирүүлэх хугацааг ажлын хэсэг тогтооно.

19.7. Ажлын хэсэг нь дараах эрх, үүрэгтэй. Үүнд:

19.7.1. энэ дүрмийн 17.1-17.6-д заагдсан шаардлагыг баримтлан нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох, бататгах, хүчингүй болгох ажлыг удирдан, зохион байгуулах;

19.7.2. нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалт явуулах арга хэлбэр, байр, хугацааг тогтоох;

19.7.3. нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох, бататгах, ахиулах шалгалтын материалыг зэргийн шатлал, нисэхийн мэргэжлийн төрөл тус бүрээр тусгайлан боловсруулж, ажлын хэсгийн даргаар хянуулж батлуулах;

19.7.4. нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтын бэлтгэл ажлыг хангах, улсын агаарын хөлгийг эзэмшигч байгууллагын нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний бэлтгэлийг хангуулах, зааварчилгаа өгөх;

19.7.5. нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох, бататгах, хүчингүй болгох саналыг боловсруулж, төрийн нарийн бичгийн даргад уламжлан шийдвэрлүүлэх;

19.7.6. нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох, бататгах, хүчингүй болгохтой холбоотой маргааныг хянаж, шийдвэрлэх.

Комиссын дарга нь хэн бэ?

20. Зэргийн шалгалт.

20.1. Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох, бататгах, ахиулах шалгалтыг зэргийн шатлал, нисэхийн мэргэжил тус бүрээр зохион байгуулна.

20.2.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалт нь нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэдлэг, ур чадвар, тодорхойлох ерөнхий мэдлэг, онол, дадлага бэлтгэлийн шалгалтаас бүрдэнэ. Үүнд:

20.2.1.ерөнхий мэдлэгийг нисэхийн хууль, дүрэм, журам, заавраар;

20.2.2.онолын бэлтгэлийг нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэргэжлийн дагуу онолын шалгалт, сорилоор;

20.2.3.дадлагын бэлтгэлийг нисэх бүрэлдэхүүн нислэгийн зохион байгуулалт, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн нислэгийн бэлтгэлээр тус тус үнэлэгдэнэ.

20.3.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг бататгах, ахиулах шалгалтад 85 ба түүнээс дээш оноо авсан тохиолдолд тэнцсэнд тооцно.

20.4.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг бататгах, ахиулах шалгалтад тэнцээгүй тохиолдолд тухайн жилд нөхөж авахгүй.

20.5.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг эзэмших нисэх бүрэлдэхүүн ажлын хэсгийн даргын шийдвэрээр нислэгийн бэлтгэлийн түвшинг дараах байдлаар шалгуулсан байна. Үүнд:

20.5.1.III зэрэг өдөр, цаг агаарын ердийн болон хүндэрсэн нөхцөлд нислэг үйлдэж;

20.5.2.II зэрэг өдөр, цаг агаарын хүндэрсэн эсвэл шөнө цаг агаарын ердийн нөхцөлд нислэг үйлдэж;

20.5.3.I зэрэг шөнө, цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд нислэг үйлдэж.

21.Олгох.

21.1.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг олгох шалгалтад тэнцсэн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүнд ажлын хэсгийн саналыг үндэслэн Батлан хамгаалахын сайдын тушаалаар энэ дүрмийн 16.3-т заасан зэргийг олгоно.

21.2.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийг шат дараалан олгох бөгөөд шатлал хоорондын хугацаа 12 сараас багагүй байна.

21.3.Нисэхийн мэргэжлийн I зэргийг Батлан хамгаалахын сайд гардуулна.

21.4.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийг бататгах шалгалтад тэнцсэн нисгэгч, инженер техникчид болон нисэхийн тусгай мэргэжлийн бүрэлдэхүүний мэргэжлийн зэргийн хүчинтэй хугацаа 16.5-д заагдсан хугацаагаар сунгагдана.

21.5.Нисэхийн мэргэжлийн зэргийн тэмдгийн хураамж (төлбөр) төлсөн байна.

21.6.Өөр анги, салбар, нэгжид шилжсэн, албан тушаал өөрчлөгдсөн тохиолдолд 16.5-д заагдсан хугацаанд тухайн мэргэжлийн зэргийг хэвээр үлдээнэ.

21.7.Сүүлд эзэмшсэнээс 1 жилийн дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийг ахиулах хүсэлтээ гаргаж болно.

22.Цуцлах, бууруулах.

22.1.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг эзэмшигч нь өөрийн буруугаас агаарын хөлөгт эвдрэл, осол, сүйрэл, нисэхийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх, нөлөөлж болзошгүй алдааг гаргасан бол нисэхийн мэргэжлийн зэргийг нэгээс хоёр шатлал бууруулах эсхүл цуцална.

22.2.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэг хамгаалах шалгалтад тэнцээгүй, хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр хамрагдаагүй нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэргэжлийн зэргийн шатлалыг бууруулах эсхүл цуцална.

Дөрөвдүгээр бүлэг. Зэрэглэл

23.Ерөнхий зүйл.

23.1.Улсын нисэхийн нисгэгч, нисэх багийн гишүүд, инженер техникчдийн бүрэлдэхүүн нь УНХ-ээс олгосон нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэлтэй байна.

24. Зэрэглэлд тавигдах шаардлага.

24.1.Хэрэглэлийн нислэгийн зэрэглэлд тавигдах шаардлага:

24.1.1.хүчин төгөлдөр нисгэгчийн үнэмлэхтэй;

24.1.2.хэрэглэлийн нислэг үйлдэх эрхтэй;

24.1.3.багш, шалгагч нисгэгч хүлээн зөвшөөрөхүйц тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр нислэгийн цагтай байх;

24.1.4.тухайн маягийн агаарын хөлгийн сургалт бэлтгэлийн курсээр зөвшөөрөгдсөн нислэг үйлдсэн байх;

24.1.5.хэрэглэлийн нислэгт газрын бэлтгэл, сургалтад хамрагдаж онолын шалгалт өгсөн байх;

24.1.6.тухайн маягийн агаарын хөлгийн багш /байцаагч, шалгагч/ нисгэгчээс 10-аас доошгүй цагийн хэрэглэлийн нислэгийн зааварчилгаа авсан байна;

24.1.7.тухайн маягийн агаарын хөлгийн багш /байцаагч, шалгагч/ нисгэгчид 24.1.6-д заагдсан үйл ажиллагааг гүйцэтгэх ур чадвараа шалгуулсан байна;

24.1.8.алсын зайн нислэгт агаарын хөлгийн даргаар 50-аас доошгүй цаг ниссэн, үүнээс 10-аас доошгүй цагийн нислэгийн зэрэглэл авах тухайн ангиллын агаарын хөлгөөр гүйцэтгэсэн байх;

24.1.9.40-өөс доошгүй цагийн хэрэглэлийн нислэгийг үйлдсэн байх, үүний 20 хүртэлх цагийг нислэгийн дадлагажуур дээр эрх бүхий багш-нисгэгчийн удирдлага дор гүйцэтгэсэн байх;

24.1.10.иргэний агаарын тээврийн хэрэглэлийн зэрэглэл эзэмшдэг нисэх бүрэлдэхүүн улсын агаарын хөлгийн хэрэглэлийн зэрэглэл эзэмшихийн тулд 24.1.4, 24.1.7-д заагдсан шаардлагыг хангасан байна.

24.2.Багшлах зэрэглэлд тавигдах шаардлага:

24.2.1.хүчин төгөлдөр нисгэгчийн үнэмлэхтэй;

24.2.2.хэрэглэлийн нислэгийн зэрэглэлтэй;

24.2.3.эрх бүхий багш /байцаагч, шалгагч/ нисгэгч хүлээн зөвшөөрөхүйц тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр нислэгийн цагтай;

24.2.4.тухайн маягийн агаарын хөлгийн багш /байцаагч, шалгагч/ нисгэгчээс 15-аас доошгүй цагийн нислэгийн зааварчилгаа авсан байх;

24.2.5.тухайн маягийн агаарын хөлгийн багш-нисгэгчийг бэлтгэх хөтөлбөрийн дагуу газрын бэлтгэл, сургалтад хамрагдсан байх;

24.2.6.багшлах зэрэглэлийн онолын шалгалтыг өгсөн байна;

24.2.7.багш-нисгэгчийг бэлтгэх хөтөлбөрийн дагуу зөөгдөх нислэгийг 15-аас доошгүй цаг үйлдсэн байх;

24.2.8.тухайн маягийн агаарын хөлгөөр нислэгийн дадлагын цагийг багтаасан байлдааны онгоцоор 450-аас доошгүй, тээврийн онгоц /нисдэг тэрэг/-оор 600-гаас доошгүй цагийн нислэг үйлдсэн байх;

24.2.9.тухайн маягийн агаарын хөлгийн багш /байцаагч, шалгагч/ нисгэгчид нислэгийн ур чадвараа амжилттай шалгуулсан байна;

24.2.10.нисэхийн мэргэжлийн 1, 2 дугаар зэрэгтэй байх;

24.2.11.тухайн маягийн агаарын хөлгөөр 75 цагийн хэрэглэлийн нислэгийн дадлагатай байх ба үүнээс 35 хүртэлх цаг нь газрын бэлтгэл байж болно;

24.2.12.агаарын хөлгийн даргаар 10, хамтран нисгэгчээр 40 цагийн хэрэглэлийн нислэг үйлдсэн байх;

24.2.13.эрх бүхий багш /байцаагч, шалгагч/ дээрх шаардлагыг бүрэн хангасан гэж үзвэл тухайн нисгэгчийн үнэмлэх, нислэгийн дэвтэр дээр тэмдэглэл хийж, баталгаажуулсан байх;

24.2.14.иргэний нисэхийн багш-нисгэгчийн зэрэглэл эзэмшдэг нисэх бүрэлдэхүүн улсын агаарын хөлгийн багш-нисгэгчийн зэрэглэл эзэмшихийн тулд дээрх шаардлагыг хангасан байх.

24.3.Байцаагч, шалгагч зэрэглэлд тавигдах шаардлага:

24.3.1.хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй;

24.3.2.хэрэглэлийн болон багшлах зэрэглэлтэй;

24.3.3.эрх бүхий шалгагч-нисгэгч /байцаагч/ хүлээн зөвшөөрөхүйц тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр нислэгийн цагтай;

24.3.4.тухайн маягийн агаарын хөлгийн шалгагч-нисгэгчээс /байцаагч/ 25-аас доошгүй цагийн нислэгийн зааварчилгаа авсан байх;

24.3.5.тухайн маягийн агаарын хөлгийн багш-нисгэгчийг бэлтгэх хөтөлбөрийн дагуу газрын бэлтгэл, сургалтад хамрагдсан байх;

24.3.6.тухайн маягийн агаарын хөлгөөр нислэгийн 400-аас доошгүй цагийн нислэг үйлдсэн байх, 300 цагийн нислэгийг агаарын хөлгийн даргаар ниссэн байх;

24.3.7.эрх бүхий шалгагч нисгэгч /байцаагч/ шаардлагыг бүрэн хангасан гэж үзвэл тухайн нисгэгчийн үнэмлэх, нислэгийн дэвтэр дээр тэмдэглэл хийж, баталгаажуулсан байх;

24.3.8.тухайн маягийн агаарын хөлгийн шалгагч нисгэгчид /байцаагч/ нислэгийн ур чадвараа амжилттай шалгуулсан байна;

24.3.9.тухайн маягийн агаарын хөлгөөр нислэгийн дадлагыг багтаасан байлдааны онгоц /нисдэг тэрэг/-оор **800-аас доошгүй**, тээврийн онгоц /нисдэг тэрэг/-оор **1800-аас** доошгүй цагийн нислэг үйлдсэн байх;

25.Зэрэглэлийн ангилал.

25.1.Нисэх бүрэлдэхүүнийг дараах байдлаар ангилна:

25.1.1.байцаагч нисгэгч;

25.1.2.шалгагч нисгэгч;

25.1.3.багш нисгэгч;

25.1.4.хэрэглэлийн нислэгийн зэрэглэл;

25.2.Инженер техникийн бүрэлдэхүүний зэрэглэлийг дараах байдлаар ангилна:

25.2.1.байцаагч инженер;

25.2.2.шалгагч инженер;

25.2.3.багш инженер.

26.Зэрэглэл олгох шалгалт.

26.1.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэл олгох, ахиулах шалгалтыг энэ дүрмийн 25.1, 25.2-т заасны дагуу мэргэжил тус бүрээр зохион байгуулна.

26.2.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэлийн шалгалт нь нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэдлэг, ур чадвар, тодорхойлох ерөнхий мэдлэг, онол, дадлага бэлтгэлийн шалгалтаас бүрдэнэ. Үүнд:

26.2.1.ерөнхий мэдлэгийг нисэхийн хууль, дүрэм, журам, заавраар;

26.2.2.онолын бэлтгэлийг нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний мэргэжлийн онцлогт тохирсон сорилоор;

26.2.3.дадлагын бэлтгэлийг нисэх бүрэлдэхүүн нислэгийн зохион байгуулалт, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн нислэгийн бэлтгэлээр тус тус үнэлэгдэнэ.

26.3.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэл бататгах, ахиулах шалгалтад 85 ба түүнээс дээш оноо авсан тохиолдолд тэнцсэнд тооцно.

26.4.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэл бататгах, ахиулах шалгалтад тэнцээгүй тохиолдолд тухайн жилд нөхөж авахгүй.

27.Олгох.

27.1.Нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэл олгох, ахиулах шалгалтад тэнцсэн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүнд ажлын хэсгийн саналыг үндэслэн Батлан хамгаалахын сайдын тушаалаар энэ дүрмийн 25.1, 25.2-т заасан ангиллаар олгоно.

28.Бууруулах.

28.1.Нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүний буруугаас онгоц /нисдэг тэрэг/-ны эвдрэл, осол, сүйрэл гарсан, эсхүл нислэгийн аюулгүй ажиллагаанд нөлөөлж болзошгүй алдаа гаргасан бол нисэхийн мэргэжлийн зэрэглэлийг бууруулна эсхүл хүчингүй тооцно.

Тавдугаар бүлэг. Эрүүл мэндийн шаардлага, гэрчилгээ

29.Ерөнхий шаардлага.

29.1.Нисэхийн мэргэжлийн үнэмлэх эзэмшигч нь тухайн мэргэжлийн онцлогт тохирсон эрүүл мэндийн шаардлагыг заавал хангасан байна.

29.2.Эрүүл мэндийн шаардлага хангаагүй нисэх бүрэлдэхүүнийг нислэг болон техникийн үйл ажиллагаанд оролцуулахыг хориглоно.

29.3.Эрүүл мэндийн шаардлагыг олон улсын стандарт-д нийцүүлэн тогтооно.

30.Эрүүл мэндийн гэрчилгээний ангилал.

30.1.Эрүүл мэндийн гэрчилгээ нь дараах ангилалтай байна:

30.1.1.Нисэх бүрэлдэхүүн (нисгэгч, борт);

30.1.2.Тусгай ангилал – инженер, техникийн болон бусад бүрэлдэхүүн.

30.2.Эрүүл мэндийн гэрчилгээний ангилал нь тухайн этгээдийн гүйцэтгэх үүрэг, эрсдэлийн түвшинд нийцсэн байна.

31.Эрүүл мэндийн үзлэг.

31.1.Эрүүл мэндийн үзлэгийг Цэргийн төв эмнэлэгт хийлгэнэ.

31.2.Эрүүл мэндийн үзлэгийн дүнг нислэгийн эрүүл мэндийн комиссын дүгнэлтээр баталгаажуулна.

31.2.1.ерөнхий биеийн байдал;

31.2.2.зүрх, судасны тогтолцоо;

31.2.3.мэдрэлийн тогтолцоо;

31.2.4.сэтгэцийн байдал;

31.2.5.хараа, сонсгол;

31.2.6.нислэгийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх бусад хүчин зүйл.

32.Эрүүл мэндийн гэрчилгээ олгох.

32.1.НЭМК-ын дүгнэлтийг үндэслэн эрүүл мэндийн гэрчилгээг Цэргийн төв эмнэлэг олгоно.

32.2.Эрүүл мэндийн гэрчилгээ нь 1 жил хүртэлх хугацаанд хүчинтэй байна.

32.3.Нас, мэргэжлийн онцлог, эрсдэлийн түвшин болон НЭМК-ын дүгнэлтээс хамааран гэрчилгээний хүчинтэй хугацааг богино хугацаагаар тогтоож болно.

33.Эрүүл мэндийн гэрчилгээ сунгах.

33.1.Эрүүл мэндийн гэрчилгээний хүчинтэй хугацаа дуусахаас өмнө дахин үзлэгт хамрагдана.

33.2.Эрүүл мэндийн шаардлага хангасан тохиолдолд гэрчилгээг сунгана.

34.Эрүүл мэндийн хязгаарлалт.

34.1.Эрүүл мэндийн нөхцөл байдлаас хамааран дараах хязгаарлалтыг тогтоож болно:

34.1.1.тодорхой төрлийн нислэгт оролцохыг хязгаарлах;

34.1.2.шөнийн нислэг хориглох;

34.1.3.хэрэглэлийн нислэгийг (ifr) хориглох;

34.1.4.бие даан нислэгийн үйл ажиллагаанд ажиллахыг хязгаарлах.

35.Эрүүл мэндийн гэрчилгээ түдгэлзүүлэх.

35.1.Дараах тохиолдолд эрүүл мэндийн гэрчилгээг түр хугацаагаар түдгэлзүүлнэ:

35.1.1.түр хугацааны өвчин;

35.1.2.гэмтэл;

35.1.3.сэтгэцийн байдалд өөрчлөлт орсон;

35.1.4.эмчилгээ хийлгэж байгаа.

36.Эрүүл мэндийн гэрчилгээ хүчингүй болгох.

36.1.Дараах тохиолдолд эрүүл мэндийн гэрчилгээг хүчингүй болгоно:

36.1.1.эрүүл мэндийн хувьд шаардлага хангахгүй болсон;

36.1.2.худал мэдээлэл өгсөн;

36.1.3.эмчийн дүгнэлтийг зөрчсөн.

37.Мэдээлэх үүрэг.

37.1.Үнэмлэх эзэмшигч нь эрүүл мэндийн байдалд өөрчлөлт гарсан тохиолдолд байгууллагын удирдлага болон эмнэлгийн ажилтанд нэн даруй мэдэгдэнэ.

37.2.Мэдээлээгүйгээс үүдэн гарсан эрсдэл, хор уршгийн хариуцлагыг тухайн этгээд хүлээнэ.

---oOo---

Зургаа.Хавсралт

Нэгдүгээр хавсралт

Үнэмлэх сунгах маягт

Д/д	Цол	Нэр	Албан тушаал	Нисэхийн мэргэжил	Хүчинтэй болон дуусах хугацаа	
1	х/ч	Д.Бат	 дугаар ангийн техникч	ЦТТ	2026.01.04	2027.01.04
2	...					
3	...					

--oOo--

УЛСЫН АГААРЫН ХӨЛГИЙН НИСЭХ БҮРЭЛДЭХҮҮН

№	Мэргэжил	Зэрэг	Онолоор	Ур чадвараар
1	2	3	4	5
1	Нисгэгч	III	- Нисгэгч /штурман/-ийн хүчин төгөлдөр мэргэжлийн үнэмлэхтэй; - Мэргэжлийн III зэргийн шалгалтыг амжилттай өгсөн - Аэродинамикийн үндэс, нислэгийн динамик, цаг агаарын ердийн болон хүндэрсэн нөхцөлд ажиллах талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны нисгэгч нар мэргэжлийн хэлний /орос, англи/ дунд түвшинд хүрсэн байх - Онгоц /нисдэг тэрэг/ дээр бие даасан нислэгт гарсан нисгэгч III дугаар зэргийн шалгалтад орсон байх	- Зорчигч, онцгой болон тусгай үүргийн нислэгийг өдөр, цаг агаарын ердийн нөхцөлд гүйцэтгэх чадвартай /эрхтэй/, дадлагажсан байх - Онгоц /нисдэг тэрэг/ дээр нисэх онолын шалгалт өгч, дадлага нислэг үйлдэх эрх авсан; - Онгоц /нисдэг тэрэг/ дээр дадлага нислэгт хамрагдаж, бие даасан нислэгт гарсан байх
		II	- Нисгэгч /штурман/-ийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй - Мэргэжлийн III зэрэгтэй - Нисгэгч /штурман/-ийн мэргэжлийн III зэрэг эзэмшин 3-аас доошгүй жил тасралтгүй ажилласан; - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны ил харааны болон хэрэглэлийн нислэгт нисэх талаар онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Нисэх багийн даргын мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Хэрэглэлийн нислэгийн эрх авсан байх	- Зорчигч, онцгой болон тусгай үүргийн нислэгийг өдөр, цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд, шөнө, цаг агаарын ердийн нөхцөлд гүйцэтгэх чадвартай /эрхтэй/, дадлагажсан - Нисэх багийн даргын гүйцэтгэх ур чадварыг эзэмшсэн - Маршрут болон тусгай үүрэг гүйцэтгэх чадвартай - Цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд нисэх багийн даргын суудлаас нисэх чадвартай байна - Уулархаг районд талбай сонгож буух чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Нисгэгч /штурман/-ийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй - Мэргэжлийн II зэрэгтэй	- Зорчигч, онцгой болон тусгай үүргийн нислэгийг өдөр, цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд, шөнө, цаг агаарын хамгийн бага хязгаарлалт /минимум/-д гүйцэтгэх /суултын тоо 20-оос багагүй/ байх

			- Нисгэгч /штурман/-ийн мэргэжлийн II зэрэг эзэмшин 3-аас доошгүй жил тасралтгүй ажилласан; - Мэргэжлийн I зэргийн шалгалтыг амжилттай өгсөн - Онцгой нөхцөл дэх нислэг, нислэгийн онцгой тохиолдолд авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний талаар онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Тусгай үүргийн бүх нислэг үйлдэх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн - Хэрэглэл, цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд нислэг үйлдэх онолын мэдлэг эзэмшсэн - Шөнийн нислэгийн сургалтад хамрагдан онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Нисэх багийн даргын үүргийг гүйцэтгэн, онцгой тусгай үүргийн бүх нислэг үйлдэх - Хэрэглэл, цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд нислэг үйлдэх - Гаднах дүүжин ачаатай нислэг үйлдэх - Цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөлд болон шөнийн нислэг үйлдэх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
2	Нисэх-инженер	III	- Нисэхийн инженерийн албаны дүрэм, техникийн ашиглалтын зааврыг судласан; - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хүчний төхөөрөмж, их биеийн ашиглалт, системүүдийн үүрэг зориулалт, ажиллах зарчим, тактик-техникийн өгөгдөхүүн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-д хэрэглэдэг шатах, тослох материал, тусгай шингэний төрөл, физик-химийн найрлага, аюулгүйн ажиллагааны дүрэм, заавар, техникийн баримт бичгийн хөтлөлтийн талаар тус тус онолын мэдлэг эзэмшсэн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны их, бие хөдөлгүүрийн техникч нар мэргэжлийн хэлний /орос, англи/ дунд түвшинд хүрсэн байх	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-д хийгдэх нислэгийн бүх төрлийн бэлтгэл, техникийн үйлчилгээ, хэвшүүлэх ажлыг технологийн дагуу хийх - Нислэгийн бэлтгэлүүдийг нарядын дагуу бие дааж хийх - 25, 50, 100 цагийн техник үйлчилгээг хийх /дадлагажих инженер/ тус тус чадвартай, дадлагажсан байх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ыг хяналтын картын дагуу асааж, шалгах, хөдөлгүүрт урсгал засвар хийх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны баримт бичгийг зааврын дагуу хөтөлж сурсан байх
		II	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүрт гарсан гэмтэлд дүн шинжилгээ хийж, нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй техникчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн - Онгоц, нисдэг тэрэгний эд ангиудад демонтаж, монтаж хийх, 300 цагийн техник үйлчилгээ хийх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн 3 дугаар зэрэгтэй техникчийн хийж чаддаг байвал зохих зүйлсийг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүрийн болон бүх системийн бүдүүвчийг уншиж, гэмтэл, эвдрэлийг илрүүлж, богино хугацаанд засах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны их биед /хүчний элементээс бусад/ хадлага хийх чадвартай, дадлагажсаны байх

			-	- Их засварын чанарыг шалгах - Инженер-штурманы тооцоо хийх - Агаарын болон хүндийн төвлөрөлтийн тооцоо хийх - Нислэгийн зургийг ашиглах - Инженер техникийн бүрэлдэхүүнд дадлага, сургалт явуулах тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүрийн материал судлал, нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Нислэгийн инженер штурманы тооцоо, онгоц, нисдэг тэрэгний хүчний элементэд хадлага хийх, бүх төрлийн гагнуур хийх чадвартай, дадлагажсан байх - Мэргэжлийн дагуу инженерийн ажлыг орлон хийх - Онгоц, нисдэг тэрэгний хөдөлгүүрийн ажиллагааг агаарт шалгах
3	Нислэгийн удирдагч	III	- Нислэгийн удирдагч мэргэжилтэй, хүчин төгөлдөр мэргэжлийн үнэмлэхтэй - Мэргэжлийн III зэргийн шалгалтыг амжилттай өгсөн - Бүс, хайрцаг, цаг агаарын тагнуулын, маршрутын нислэгийг удирдах талаар тус тус онолын мэдлэг эзэмшсэн - Мэргэжлийн англи хэлний мэдлэг эзэмшсэн; - РЛС, холбоо, нисэхийн навигацийн системийн ажиллах зарчмын талаар мэдлэг эзэмшсэн - Онгоц, нисдэг тэрэгний хөөрөлт, буулт болон ойрын бүсийн нислэгийг удирдах талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн - Агаарын цагийн байдлын планшет, цель, түүний ангилал, шинж чанар, тактик-техникийн өгөгдөхүүн, агаарын целийн үндсэн ба туслах мэдээний талаар мэдлэг эзэмшсэн байх	- Бүс, хайрцаг, маршрутын нислэгийг тогтоосон агаарын зайд удирдах, байлдааны удирдлагын офицер, нислэг удирдагчийн туслагчийн үүрэг гүйцэтгэх чадвартай, онгоц, нисдэг тэрэгний хөөрөлт, буулт болон ойрын бүсийн нислэгт нэгэн зэрэг 3 агаарын хөлгийг удирдаж чаддаг байх. Удирдаж буй агаарын хөлгийн тактик, техникийн өгөгдөхүүнийг мэддэг байх - Удирдлагын техник, тоног төхөөрөмжийг бүрэн хэмжээгээр ашиглах - Нислэгийн цаг уурын мэдээний кодыг уншиж чаддаг байх - Нислэгийн зургийг ашиглаж чаддаг байх - Агаар /штурман/-ын тооцоо хийх - Орос, англи хэлний мэдлэгтэй - Удирдлагын техник тоног төхөөрөмжийг бүрэн хэмжээгээр ашиглах - Нислэгийн цаг уурын мэдээний кодыг унших

			- Нислэгийн удирдагч нар мэргэжлийн хэл /орос, англи/-ний дунд шатны түвшинд хүрсэн	- Агаар /штурман/-ын тооцоо хийх чадвартай, дадлагажсан байх
		II	- Нислэгийн удирдагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй; - Мэргэжлийн III зэрэгтэй - Нислэгийн удирдагчийн мэргэжлийн III зэрэг эзэмшин 3-аас доошгүй жил тасралтгүй ажилласан; - Бүс, хайрцаг, цаг агаарын тагнуулын, маршрутын, аэродром, олон улсын дамжин өнгөрөх нислэгийг удирдах журам, нислэг удирдах болон чиглүүлэх тоног төхөөрөмж, станцуудын талаар тус тус онолын мэдлэг эзэмшсэн - Байлдааны тактикийн тооцоолол хийх, байлдааны удирдлагын офицер, нислэг удирдагчийн туслагчийн үүрэг гүйцэтгэх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Мэргэжлийн II зэргийн шалгалтыг амжилттай өгсөн. Нислэгийн зураг, хөөрөлт буулт, оролтын бүдүүвчийн дагуу нислэгийг удирдан нислэгийн төлөвлөлт хийх, түүнд өөрчлөлт оруулах, нислэгийн цаг уурын мэдээг хөтлөх, дамжуулах, онгоц, нисдэг тэрэгний хөөрөлт, буулт болон ойрын бүсийн нислэгт нэгэн зэрэг 6 агаарын хөлгийг удирдаж чаддаг байх. Удирдаж буй агаарын хөлгийн тактик, техникийн өгөгдөхүүнийг мэддэг, нислэгийн үеийн онцгой тохиолдлуудад нислэгийг мэргэжлийн түвшинд удирдах чадвартай байх; - Нислэгийн зураг, хөөрөлт буулт, оролтын бүдүүвчийг бүрэн мэдэх - Нислэгийн төлөвлөлт хийх, түүнд өөрчлөлт оруулах - Нислэгийн цаг уурын мэдээг хөтөлт, дамжуулж чаддаг байх - Орос англи хэлний мэдлэгтэй. - Нислэгийн зураг, хөөрөлт буулт, оролтын бүдүүвчийн дагуу нислэгийг удирдах - Нислэгийн төлөвлөлт хийх, түүнд өөрчлөлт оруулах - Нислэгийн цаг уурын мэдээг хөтлөх, дамжуулах

				- Байлдааны удирдлагын офицер, нислэг удирдагчийн туслагчийн үүрэг гүйцэтгэх чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Нислэгийн удирдагчийн хүчин төгөлдөр үнэмлэхтэй - Мэргэжлийн II зэрэгтэй - Нислэгийн удирдагчийн мэргэжлийн II зэрэг эзэмшин 3-аас доошгүй жил тасралтгүй ажилласан; - Мэргэжлийн I зэргийн шалгалтыг амжилттай өгсөн - Бүс, хайрцаг, цаг уурын тагнуулын, маршрутын, аэродром, олон улсын дамжин өнгөрөх нислэгийг удирдах журам, нислэг удирдах болон чиглүүлэх тоног төхөөрөмж, станцуудын талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн, орос, англи хэлний гүнзгий шатны мэдлэг эзэмшсэн - Нам өндрийн нислэг, хос, бүлэг, хэсгийн нислэгийг удирдах онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Ажлын туршлага, ур чадварын түвшин: - Нислэгийн цаг уурын аюултай үзэгдлийг судалж нисэх багийг тогтоосон цагт шаардлагатай мэдээллээр хангах, эрэн хайх авран туслах нислэгийг биечлэн удирдах, нам өндөр, хос бүлэг, хэсгийн нислэг болон 9-өөс дээш агаарын хөлгүүдийг бүсүүдэд нэгэн зэрэг удирдаж нислэгийн мэдээллийн сувгуудад шуурхай холбогдох чадвартай, дадлагажсан. Мөн удирдаж буй агаарын хөлгийн тактик, техникийн өгөгдөхүүнийг мэддэг, нислэгийн үеийн онцгой тохиолдуудад нислэгийг мэргэжлийн түвшинд удирдах - Нислэгийн төлөвлөлтөд өөрчлөлт хийж, танилцуулж чаддаг байх - Нислэгийн цаг уурын аюултай үзэгдлийг судалж тогтоох - Эрэн хайх, авран туслах нислэгийг биечлэн удирдах - Нислэг техникийг шинжлэн шалгах үйл ажиллагааны үел нислэгийн мэдээллийн сувгуудад шуурхай холбогдох - Орос англи хэлний мэдлэгтэй - Нислэгийн төлөвлөлтөд өөрчлөлт хийх - Нислэгийн цаг уурын аюултай үзэгдлийг судалж тогтоох, эрэн хайх авран туслах нислэгийн биечлэн удирдах - Нам өндөр, хос бүлэг, хэсгийг нислэг болон 3 аас дээш онгоцыг бүсүүдэд нэгэн зэрэг удирдах - Нислэг техникийг шинжлэн шалгах үйл ажиллагааны үед нислэгийн мэдээллийн сувгуудад шуурхай холбогдох тус тус чадвартай, дадлагажсан байх

Онгоц, нисдэг тэрэгний зориулалт	Зэрэг	Онгоц, нисдэг тэрэгний бүх төрөл дээр ниссэн цаг		Бие даасан нислэг										
				Өдрийн нислэгийн цагууд		Шөнийн нислэгийн цагууд			Суултын тоо		Байлдааны нислэгийн тоо			
		Нийт	Бие даасан	Бүгд	Үүлэнд	Цаг агаарын ердийн нөхцөл	Цаг агаарын хүндэрсэн нөхцөл	Үүлэнд	Өдөр	Шөнө	Өдөр, цаг агаарын ердийн нөхцөл	Өдөр, цаг агаарын хүндэрсэн	Шөнө, цаг агаарын ердийн	Шөнө, цаг агаарын хүндэрсэн
1. Сөнөөгч, сөнөөгч-бөмбөгдөгч, бөмбөгдөгч, дайрагч, тагнуулын онгоц	III	150	50								30			
	II	500	150	40/20	20/10	30/15			5/20			30/15	18/10	
	I	1000	200	70/20	30/10		25/12	12/6		12/8		50/15		25/15
2. Цэргийн тээврийн, тээврийн онгоц	III	150	60											
	II	500	250	110/40	50/25	80/30			18/10					
	I	1000	400	150/30	70/20		90/45	40/25		18/10				
3. Нисдэг тэрэг, ерөнхий зориулалтын онгоц	III	100	60					30						
	II	500	200	50/20	20/15	50/10	15/10		15/20					
	I	1000	350	75/20	30/5		35/25	15/10		16/10				
4. Байлдааны нисдэг тэрэг	III	150	60											
	II	450	200	30/15	15/10	30/15					20/15	15/10		
	I	600	350	60/15	25/10		20/10	10/5				30/10		20/10

УЛСЫН АГААРЫН ХӨЛГИЙН ИНЖЕНЕР, ТЕХНИКИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

1	Их бие, хөдөлгүүрийн инженер, техникч	III	- Нисэхийн инженерийн албаны дүрэм, техникийн ашиглалтын зааврыг судалсан - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хүчний төхөөрөмж, их биеийн ашиглалт, системүүдийн үүрэг зориулалт, ажиллах зарчим, тактик-техникийн өгөгдөхүүн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-д хэрэглэдэг шатах, тослох материал, тусгай шингэний төрөл, физик-химийн найрлага, аюулгүйн ажиллагааны дүрэм, заавар, техникийн баримт бичгийн хөтлөлтийн талаар тус тус онолын мэдлэг эзэмшсэн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ний их, бие хөдөлгүүрийн техникч нар мэргэжлийн хэл /орос, англи/-ний дунд түвшинд хүрсэн байх - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-д хийгддэг нислэгийн бүх төрлийн бэлтгэл, техникийн үйлчийгээ, хэвшүүлэх ажлыг технологийн дагуу хийх - Нислэгийн бэлтгэлүүдийг нарядын дагуу бие дааж хийх - 25, 50, 100 цагийн техник үйлчилгээг хийх /дадлагажих инженер/ тус тус чадвартай, дадлагажсан байх - Онгоц, нисдэг тэрэгний баримт бичгийг зааврын дагуу хөтөлж сурсан байх
		II	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүрт гарсан гэмтэлд дүн шинжилгээ хийх, нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй техникчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ний эд ангиудад демонтаж, монтаж хийх, 300 цагийн техник үйлчилгээ хийх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх. Чаддаг байх /дадлагажих инженер/ -	- Нисэхийн мэргэжлийн 3 дугаар зэрэгтэй техникчийн хийж чаддаг байвал зохих зүйлсийг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүрийн болон бүх системийн бүдүүвчийг уншиж, гэмтэл, эвдрэлийг илрүүлж, богино хугацаанд засварлах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ний их биед /хүчний элементээс бусад/ хадлага хийх чадвартай, дадлагажсаны байх - Инженер техникийн бүрэлдэхүүнд дадлага, сургалт явуулах тус тус чадвартай, дадлагажсан байх

		I	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүрийн материал судлал, нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Нислэгийн инженер штурманы тооцоо, онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хүчний элементэд хадлага хийх, бүх төрлийн гагнуур хийх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
2	Цахилгаан тусгай тоноглолын инженер, техникч	III	- Нисэхийн инженерийн албаны дүрэм, онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан, тусгай тоноглолыг шалгах, хэмжих хэрэгсэлд хийх хэвшүүлэх ажил, техникийн ашиглалтын заавар, хадгалалтын ажлын зохион байгуулалт, тухайн ангиллын агаарын хөлгийн бүтэц, түүний хөдөлгүүр, радиоэлектрон тоноглол, зэвсэглэл, тэдгээрийн зориулалт, ашиглалт, байрлал, тактик техникийн өгөгдөхүүн, аюулгүйн ажиллагааны дүрэм, заавар, техникийн баримт бичгийн хөтлөлт хийх болон нислэгийн бэлтгэлүүдийг нарядын дагуу хийх, 25, 50, 100 цагийн техник үйлчилгээг хийх талаар тус тус онолын мэдлэг эзэмшсэн - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан, тусгай тоноглолд хийгддэг нислэгийн бүх төрлийн бэлтгэл, техникийн үйлчилгээ, хэвшүүлэх ажил хийх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан, тусгай тоноглолд тохируулга хийж, шалгах - Хөдөлгүүр солих үед цахилгаан, тусгай тоноглолд хийх ажлыг технологийн дагуу гүйцэтгэх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх; - Онгоц /нисдэг тэрэг/-д хөтлөгдөх бичиг баримтуудыг зааврын дагуу хөтөлж сурсан байх
		II	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-д хөдөлгүүр, радиоэлектрон тоноглол, зэвсэглэлд хийх хэвшүүлэх ажлын багтаамж, цахилгаан, тусгай тоноглолын эвдрэл, гэмтэлд бүдүүвчээр шинжилгээ хийж, богино хугацаанд засварлах, нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй техникчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан тусгай тоноглолын схемийг унших, цахилгаан тусгай тоноглолын блокуудад демонтаж, монтаж хийх, 300 цагийн техник үйлчилгээ хийж талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц гүйцэтгэх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгааны бүдүүвчийг унших, эвдрэл гэмтлийг илрүүлж, дүн шинжилгээ хийж, богино хугацаанд дутагдлыг арилгах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан тусгай тоноглолын схемийг унших, цахилгаан тусгай тоноглолын блокуудад демонтаж, монтаж хийх, 300 цагийн техник үйлчилгээ хийх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх

		I	- Цахилгаан тусгай тоноглолын бүх төрлийн бүдүүвч болон, нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй, техникчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг эзэмшсэн байх - Цахилгаан тусгай тоноглолд гарсан дутагдлыг илрүүлж, засварлах, 500, 1000 цагийн техник үйлчилгээг хийх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Цахилгаан, тусгай тоноглолын шалган хэмжих багаж, дизель станцуудыг ажиллуулах - Цахилгаан тусгай тоноглолд гарсан дутагдлыг илрүүлж, засварлах, 500, 1000 цагийн техник үйлчилгээг хийх тус тус чадвартай дадлагажсан байх.
3	Радио-электрон тоноглолын инженер, техникч	III	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолын радио-өндөр хэмжигч, радио-луужин, цаг уурын станц, онгоцны радио-хариулагч, доплерийн хурд хэмжигч, радиотехникийн алсын навигацийн систем, радио-алс хэмжигчүүдийн талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Нислэгийн бэлтгэлүүдийг нарядын дагуу хийх, 25, 50, 100 цагийн техник үйлчилгээг хийх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Радиоэлектрон тоноглолын бүдүүвчийг унших; - Нислэгийн үед онгоц, нисдэг тэрэгний радиоэлектрон тоноглолд гарсан эвдрэл, гэмтлийг илрүүлж, дүн шинжилгээ хийх, богино хугацаанд засварлах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолд тохируулга хийж, шалгах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолд хийх нислэгийн бүх төрлийн бэлтгэл, техникийн үйлчилгээ, хэвшүүлэх ажлыг технологийн дагуу чанартай хийх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
		II	- Анхдагч, хоёрдогч цахилгаан хангамж, газрын тэжээл, радио холбооны тоноглол, бодит хяналтын хэрэгслийн аппаратууд, чанга яригч зэргийн үүрэг зориулалт, бүтэц, ажиллагаа, үзлэг хийх журам, илэрсэн дутагдлыг засварлах талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радио аппаратууудын схемийг унших, радио аппаратууудын бүх блокуудад демонтаж, монтаж хийх, 300 цагийн техник үйлчилгээ хийж талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх; - Радиоэлектрон тоноглолд урсгал засвар хийх; - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радио аппаратууудын схемийг унших - Радио аппаратууудын бүх блокнуудад демонтаж, монтаж хийх; - 300 цагийн техник үйлчилгээ хийх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолын бүх төрлийн төхөөрөмжүүдийн ажиллах зарчим, тэдгээрт	- Нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх

			хийгдэх техник үйлчилгээний ажлын технологийн талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн - Радио аппаратуруудын плат дээрх дутагдлыг илрүүлж, засварлах, 500, 1000 цагийн техник үйлчилгээг хийх талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Радиоэлектрон тоноглолд дунд засвар хийх - Радио аппаратуруудын плат дээрх дутагдалыг илрүүлж, засварлах - 500, 1000 цагийн техник үйлчилгээг хийх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
4	Нисэхийн зэвсэглэлийн инженер, техникч	III	- Байлдааны онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэл, төрөл бүрийн удирдлагатай болон удирдлагагүй пуужин, бөмбөгдөлтийн зэвсэглэл, десантын тоноглол, хараалах системүүд болон радио багажийн цогцолборын талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэлд хийх нислэгийн бүх төрлийн бэлтгэл, үзлэгийг шалган хэмжих багаж болон газрын хэрэгсэл ашиглан хийх чадвартай, дадлагажсан байх
		II	- Нисэхийн бүх төрлийн зэвсэглэл, тэдгээрийн ажиллах зарчмын талаар онолын мэдлэгийг эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Онгоц нисдэг тэрэгний зэвсэглэлд гарсан эвдрэл, гэмтлийг илрүүлэн, дүн шинжилгээ хийж, богино хугацаанд засварлах тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Нисэхийн бүх төрлийн зэвсэглэл, тэдгээрийн ажиллах, байлдааны ажиллагаанд хэрэглэх зарчмын талаарх онолын мэдлэгийг эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй техникчийн хийх ажлыг онц. Үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэлд бүх төрлийн тохируулга хийх - Сумны нисэлтийн траекторын тооцоо хийх тус тус чадвартай, дадлагажсан байх
5	Их бие хөдөлгүүрийн механикч	III	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүр, түүний бүтэц, зохион байгуулалт, ажиллагаа, ашиглалт, тактик техникийн өгөгдөхүүний талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар	- Нислэгийн бүх төрлийн бэлтгэлүүдийг техник ашиглалтын зааврын дагуу хийж гүйцэтгэх - Зааврын дагуу шатах, тослох материал, агаар, азот, төрөл бүрийн хийтэй баллоныг цэнэглэх - Түлхүүр багаж хэрэгслийг зориулалтын дагуу ашиглах

			ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Аэродромын тоног төхөөрөмжийг зөв ажиллуулах чадвартай, дадлагажсан байх.
		II	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны их биеийн хэсгүүд, даах болон сүүлийн сэнс, шингэний, түлшний, агаарын, гал эсэргүүцэх, системүүдийн бүтэц, ажиллагааны зарчмын талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хөдөлгүүр, агрегатыг солих, эд ангийн дутагдлыг илрүүлэх, шалтгааныг олж, богино хугацаанд чанартай засварлах - 100 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар бүрэн хэмжээнд хийх - Техникийн засвар, үйлчилгээг технологийн картын дагуу явуулах - Техникийн гэмтэл, дутагдлыг илрүүлэх засварлах чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Хөдөлгүүрийн үндсэн элементүүд, эд ангиуд, системүүдэд хийгдэх техник үйлчилгээний ажлын технологийн талаар онолын мэдлэг эзэмшсэн байх.	- Техникийн ашиглалтын бичиг, баримт хөтлөх, тэмдэглэх, нисэхийн түлш, тос, тусгай шингэн, хийг ялгах, техникт ашиглах мэдлэг, чадвар, дадал эзэмшсэн байх - Эд ангийн нарийн тохируулга, бүх төрлийн цаг үеийн болон техникийн үйлчилгээг чанартай хийх, зөв арилгах, зэвтэй тэмцэх - Хадлага зэрэг урсгал засварын ажил хийх, 200 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар бүрэн хэмжээнд хийх чадвартай, дадлагажсан байх
6	Цахилгаан тусгай тоноглолын механикч	III	- Тухайн маягийн онгоц /нисдэг тэрэг/-ны хийц маяг, зориулалт, тактик-техникийн өгөгдөхүүн, хэмжээ, тусгай хэрэгсэл, хүчилтөрөгч, гал эсэргүүцэгч тоноглолын зориулалт, эд ангийн аюулгүй ажиллагааны дүрэм, заавар, үзлэг хийх маршрутын талаар онолын мэдлэгийг эзэмшсэн байх. - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны тусгай тоноглолын техникчийн заавраар нислэгийн урьдчилсан, өмнөх, дараах бэлтгэл, техникийн үйлчилгээг хийх - Багажийн тохируулга, эд ангитай зөв харьцаж, хувьсгагч, заагч хэрэгсэл, ролькийг зөв залган солих - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан тусгай тоноглолд 50 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах, багаж ашиглан хийх чадвартай, дадлагажсан байх.

		II	- Цахилгааны онолын талаарх үндсэн мэдлэг, онгоц нисдэг тэрэгний хянах хэрэгсэл, цахилгааны тэжээлийн үндсэн болон туслах үүсгүүрүүд, цахилгааны болон тусгай хэрэгслийн бүдүүвч, үзлэг, үйлчилгээний дүрэм заавар, нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй механикчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Хувьсгагчийг сольж, эд ангийн дутагдлыг илрүүлэх, шалтгааныг олж, богино хугацаанд чанартай засварлах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны генераторыг авч, угсрах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан тусгай тоноглолд 100 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар хийх - Тусгай тоноглолын машины холбогдох агрегатыг судлаж, бүрэн ашиглах чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны гэрэлтүүлэг, хянах самбар, гал хамгаалагчийн үүрэг үүрэг зориулалт, цахилгаан тусгай тоноглолын дэлгэрэнгүй болон угсралтын бүдүүвчийг унших, нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй механикчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн II дугаар зэрэгтэй механикчийн хийх ажлыг бие даан инженер, техникчийн хяналтын дор хийх - Эд анги шалгах хэрэгслийг ашиглаж, цаг үеийн болон техникийн үйлчилгээг чанартай, зөв хийх - Гагнуурыг цэвэр, бат бөх, найдвартай хийх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны цахилгаан тусгай тоноглолд 200 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар хийх чадвартай, дадлагажсан байх
7	Радиоэлектрон тоноглолын механикч	III	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радио электрон тоноглолын радио-өндөр хэмжигч, радио луужин, цаг уурын станц, онгоцны радио-хариулагч, доплерийн хурд хэмжигч, радиотехникийн алсын навигацийн систем, радио-алс хэмжигчүүдийн талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн байх. - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолын техникчийн заавраар нислэгийн урьдчилсан, өмнөх, дараах бэлтгэл, техникийн үйлчилгээг хийх; - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолд 50 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах, багажаар хийх чадвартай, дадлагажсан байх.
		II	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны эд ангид хийх цаг үеийн ажлын техникийн баримт бичгийн хөтлөлт, нисэхийн	- Нисэхийн мэргэжлийн III дугаар зэрэгтэй механикчийн хийж ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх

			мэргэжлийн 3 дугаар зэрэгтэй механикчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх	- Үзлэгийн маршрутын дагуу гэмтэл дутагдлыг илрүүлж, богино хугацаанд засварлах - Радиостанцад тохируулга хийж, шалгах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолд 100 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар хийх - Тусгай тоноглолын машины холбогдох агрегатыг судалж, бүрэн ашиглах чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглол, түүний онцлог, дэлгэрэнгүй угсралтын бүдүүвч, ажиллагааны ерөнхий зарчим, радиоэлектрон тоноглолд гарч болох гэмтлүүд, тэдгээрийг засварлах аргачлал, техникийн үйлчилгээний заавар, техникийн баримт бичгийн хөтлөлтийн журам, заавар, нисэхийн мэргэжлийн 2 дугаар зэрэгтэй механикчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх.	- Нисэхийн мэргэжлийн 2 дугаар зэрэгтэй механикчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Бүх радиостанцад тохируулга хийж, шалгах, техникийн үйлчилгээг зааврын дагуу гүйцэтгэх - Ламп, диод, микросхемийг маркийн дагуу сольж, антенуыг шалгах; - Шаардлагатай үед техникчийг орлон ажиллах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны радиоэлектрон тоноглолд 200 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар хийх чадвартай, дадлагажсан байх
8	Нисэхийн зэвсэглэлийн механикч	III	- Тухайн ангиллын онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэл, түүний үүрэг зориулалт, зохион байгуулалт, хүчин чадал, тактик техникийн өгөгдөхүүн, зэвсэглэлийн ашиглалтын болон аюулгүй ажиллагааны заавар, дүрэм, үзлэг хийх журам, пуужин харвах суурь, шалгах хэрэгслийн ажиллагааны талаар тус тус онолын мэдлэгийг эзэмшсэн байх	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэл нислэгт бэлэн эсэхийг шалгаж, техникийн үйлчилгээ болон засварын ажлыг техникчийн заавраар хийх - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэлд хийх 50 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар хийх чадвартай, дадлагажсан байх

		II	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэл, галт хэрэглэл, удирдлагатай болон удирдлагагүй пуужингийн ажиллагаа, хадгалах, тээвэрлэх журам, заавар, нисэхийн мэргэжлийн 3 дугаар зэрэгтэй механикчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн 3 дугаар зэрэгтэй механикчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх - Пуужин харвах суурьт удирдлагатай болон удирдлагагүй пуужинг зүүж, шалгах, гарсан гэмтлийг засварлах - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэлд хийх 100 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах - Багажаар хийх - Тусгай тоноглолтой машины арын агрегатыг ашиглах чадвартай, дадлагажсан байх
		I	- Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэл, эд ангийн харилцан ажиллагаа, нисэхийн мэргэжлийн 2 дугаар зэрэгтэй механикчийн мэдвэл зохих онолын мэдлэгийг тус тус эзэмшсэн байх	- Нисэхийн мэргэжлийн 2 дугаар зэрэгтэй механикчийн хийх ажлыг онц үнэлгээтэй гүйцэтгэх; - Шаардлагатай үед техникчийг орлон ажиллах; - Онгоц /нисдэг тэрэг/-ны зэвсэглэлд хийх 200 цагийн хэвшүүлэх ажлыг хянан шалгах багажаар хийх чадвартай, дадлагажсан байх
	B1 Их бие, хөдөлгүүрийн инженер, техникч	III	- Агаарын хөлгийн их бие, хөдөлгүүр, механик системүүдийн (fuel, hydraulic, pneumatic) үндсэн ойлголт - AMM, IPC, MEL баримт бичгийн анхан мэдлэг - Нисэхийн англи хэлний дунд түвшин - Улсын агаарын хөлгийн нисэх, инженер, техникийн бүрэлдэхүүн тухайн маягийн агаарын хөлөг дээр 12 сар ажилласны дараа нисэхийн мэргэжлийн зэргийн шалгалтад орох өргөдөл гаргана.	- Нислэгийн өмнөх, дараах үзлэг хийх - 50–100 FH техник үйлчилгээ хийх - Техникийн баримт бичиг хөтлөх - Зааврын дагуу line maintenance хийх
		II	- III зэргийн мэдлэг + fault diagnosis, troubleshooting - ATA системүүдийн гүнзгий ойлголт - 300 FH / A-check үйлчилгээний мэдлэг	- Гэмтэл илрүүлж засварлах - Component (LRU) солих - AMM ашиглан бие даан ажиллах - Дадлагажигчийг сулрах
		I	- II зэргийн мэдлэг + системийн гүнзгий шинжилгээ - Reliability, safety, human factors	- CRS (Release to Service) гаргах - Нарийн гэмтэл оношлох - Engine/component солих удирдах - Баг удирдах, шийдвэр гаргах

	B2 Цахилгаан, радио- электрон тоноглолы н инженер, техникч	III	- Цахилгаан, электроникийн суурь ойлголт - Navigation, communication системүүдийн анхан мэдлэг - Wiring diagram унших чадвар	- Энгийн шалгалт (multimeter гэх мэт) - LRU (line replaceable unit) солих - 50–100 FH үйлчилгээ хийх - Basic avionics check
		II	- III зэргийн мэдлэг + avionics system integration - Fault isolation, wiring analysis - 300 FH үйлчилгээний мэдлэг	- Avionics гэмтэл оношлох, засварлах - Software loading/configuration хийх - Calibration хийх - Test equipment ашиглах
		I	- II зэргийн мэдлэг + avionics architecture - Data bus (ARINC гэх мэт), advanced diagnostics	- CRS (B2 scope) гаргах - Complex fault шийдэх - System integration test хийх - Баг удирдах

--oOo--